

О. Г. Чекал

асп.

науковий керівник: д.ю.н., проф. О. М. Миколенко

СУТНІСТЬ МЕТОДИКИ «ЗЕЛЕНА КІМНАТА» В ДОПИТІ/ОПИТУВАННІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В грудні 2018 року Уряд схвалив Національну стратегію реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року. Затвердження стратегії було зумовлено необхідністю вдосконалення механізмів юстиції в Україні, на засадах забезпечення прав дітей шляхом виконання програм профілактики правопорушень серед дітей, здійснення ефективних заходів соціальної адаптації та реабілітації неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом.

При цьому забезпечення найкращих інтересів дитини як пріоритетна засада формування та здійснення дружнього до дитини правосуддя, що декларується, зокрема, міжнародними стандартами, потребує ефективного впровадження таких спеціальних практик та механізмів, як методика «Зелена кімната», процедура відновного примирення (медіації), соціального патронату [1].

Методика проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини «Зелена кімната» стрімко набуває популярності у криміналістичній практиці та надає нові можливості, забезпечуючи захист психологічного стану дитини та покращуючи якість отриманої інформації.

За ініціативи Національної поліції України були розроблені Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» з метою удосконалення системи досудового розслідування та судового розгляду у кримінальних провадженнях та забезпечення єдиного підходу до допиту/опитування дітей, незалежно від їх статусу у кримінальному провадженні [2, с. 19].

На застосуванні Методики «Зелена кімната» наголошено у Наказі «Про запровадження та реалізацію пілотного проєкту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність» від 01.06.2023 № 150/445/2077/5/187. Зокрема, закріплено стандарт діяльності фахівців у сфері правосуддя щодо дітей у кримінальному провадженні та при виконанні покарань № 36 – проводити слідчі (процесуальні) дії не лише за місцем здійснення досудового розслідування, зокрема в умовах, дружніх до дитини, а за методикою «Зелена кімната» та в спеціально облаштованому приміщенні [3, ст. 36].

Головна мета методики «Зелена кімната» полягає у створенні умов, які зменшують вплив стресу на дитину та підвищують об'єктивність і надійність отриманої інформації. Для досягнення зазначеної мети передбачається використання спеціально обладнаних приміщень, де створені максимально комфортні та безпечні умови для дітей. «Зелена кімната» обладнана таким чином, щоб дитина не відчувала тривоги та страху. У таких кімнатах зазвичай присутні м'які меблі, яскраві, але заспокійливі кольори, іграшки або інші предмети, що допомагають дитині відволіктися та почуватися невимушено. Крім того, у процесі допиту присутній лише фахівець, який спеціалізується на роботі з дітьми та знає особливості дитячої психології. Це може бути психолог, соціальний працівник або слідчий, що пройшов спеціальну підготовку. У більшості випадків слідчий і адвокати спостерігають за процесом з іншої кімнати через одностороннє скло чи відеокамеру. Також важливим елементом цієї методики є використання відеозапису.

Таким чином, основними завданнями, які реалізуються за допомогою цієї методики:

1. Захист психологічного здоров'я дитини. Опитування у «Зеленій кімнаті» зменшує травматичний вплив на дитину, враховуючи її вікові та психологічні особливості. Попередження психоемоційного навантаження у дитини, пом'якшення впливу психотравмуючих ситуацій та психофізичних навантажень.

2. Підвищення якості свідчень. Комфортні умови й довірливий підхід знижують рівень страху і стресу, що підвищує ймовірність отримання правдивих показань.

3. Запобігання повторній травматизації. Відеозапис дозволяє використовувати свідчення дитини для судового розгляду без повторних допитів.

4. Попередження, профілактика, корекція негативних наслідків відхилення в поведінці та психологічної деформації дітей, схильних до скоєння правопорушень і злочинів [4, с. 268].

Незважаючи на численні переваги, методика має й певні складнощі в її провадженні, серед яких:

1. Фінансові витрати для облаштування приміщень та навчання персоналу потребує.

2. Дефіцит кваліфікованих спеціалістів, які володіють специфічними знаннями у сфері дитячої психології та юриспруденції.

3. Культурні та соціальні бар'єри, оскільки не всім в суспільстві зрозуміла необхідність методики або вважають її недоречною.

На даний час, нажаль, Методика «Зелена кімната» досі не закріплена та не згадується у КПК України, законопроекти про внесення відповідних змін досі не прийняті, утім, питання допустимості показань, отриманих за методикою «Зелена кімната» психологом розглядалось Касаційним кримінальним судом Верховного суду (далі – ККС ВС) у постанові від 17.01.2023 по справі № 335/4038/22. ККС ВС не вважає саме по собі те, що показання потерпілої отримані «неналежним суб'єктом», достатньою підставою для визнання показань потерпілої під час опитування в «Зеленій кімнаті» недопустимими. У цій же постанові ККС ВС визнав, що опитування в «Зеленій кімнаті» становить собою лише спеціальний спосіб проведення допиту чи опитування, результатом якого мають стати відомості, що містяться в показаннях особи, яку опитують, з метою

використання під час судового розгляду у відповідності до інших правил, що стосуються допустимості доказів [5].

В умовах реформування правової системи України впровадження методики «Зелена кімната» є надзвичайно важливим завданням, оскільки вона дозволяє наблизити національне правосуддя до міжнародних стандартів, спрямованих на захист прав дітей. Вивчення та вдосконалення цієї методики є необхідним кроком до підвищення ефективності судового процесу та досягнення справедливості з урахуванням інтересів неповнолітніх та є важливим кроком до удосконалення ювенальної юстиції.

Список використаної літератури

1. Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 18.12.2018 № 1027-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-%D1%80#top>
2. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/16976/file/Green%20Room%20Methodology%20for%20Police%20Officers.pdf>.
3. Порядок реалізації пілотного проекту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність : Наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України від 01.06.2023 № 150/445/2077/5/187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text>.
4. Пряхіна Н. О., Пташник-Середюк О. І. Урахування психологічних особливостей розвитку особистості неповнолітніх під час допиту (опитування) за методикою «Зелена кімната». *Науковий журнал «Габітус»*. 2020. № 14. С. 266–270. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/14-2020/47.pdf>.
5. Постанова Верховного Суду від 17 січня 2023 року справа № 753/13113/18, провадження № 51-6км21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526645>.